

תכנות מונחה עצמים בשפת C++

אוהד ברזילי
אוניברסיטת תל אביב

עבודה עם קבצים וסדרתיות ב C++

זרמים

- קבצים הם מקרה פרטי של זרמים (streams) – מידע הזורם מאל מקור/יעד כלשהו
- במערכות הפעלה רבות כל ישות במערכת היא קובץ ולכן אוסף הפעולות שניתן לבצע על קובץ (interface) תקף גם לגבי ישויות מערכת ההפעלה האחרות
- לדוגמא: קריאה ממקלדת, כתיבה למסך, תקשורת רשת התקני חומרה ועוד...

טיפול בקבצים

- בשפת C ניתן לעבוד עם קבצים ע"י מצביע לקובץ וסדרת פעולות (פונקציות גלובליות) עליו
- ב C++ ניצור עצם שייצג את הקובץ ונבצע עליו פעולות בעזרת שימוש במתודות שלו

```
FILE* pfile;  
fwrite(pfile, array, size, ...);
```



```
ofstream out_file(...);  
out_file.write(array, size, ...);
```

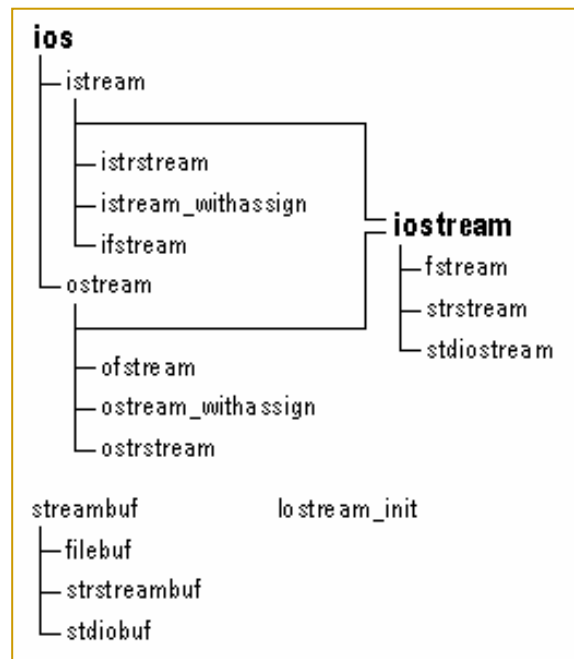
- למרות שפונקציות C עדיין זמינות לא נשתמש בהן

הספרייה התקנית

● הספרייה התקנית מספקת מחלקות לעבודה עם קבצים:

- ofstream – כתיבה לקובץ
- ifstream – קריאה מקובץ
- fstream – קריאה וכתיבה לקובץ (ירושה מרובה)
- מחלקות אלו הן חלק מהיררכיה ענפה לטיפול בזרמי קלט \ פלט (I/O) הכוללת בין השאר מחרוזות כזרמים
- ההיררכיה מבוססת על תבניות שהטיפוסים הפורמלים בהן הם מחלקת התווים ומחלקת התכונות של מחלקת התווים

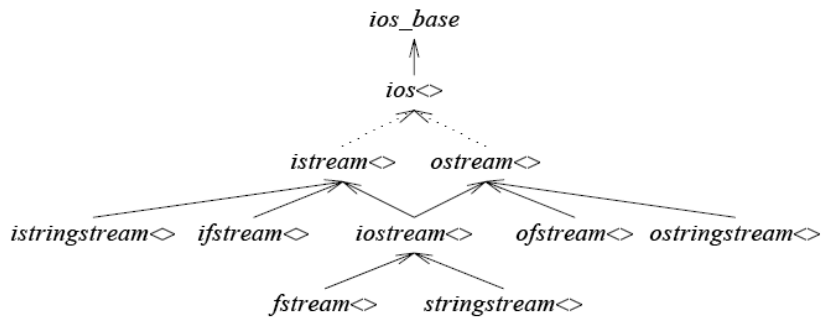


```

template <class Ch, class Tr = char_traits<Ch> >
class basic_ofstream : public basic_ostream<Ch, Tr> {
public:
    basic_ofstream ();
    explicit basic_ofstream (const char* p, openmode m = out);
    basic_filebuf<Ch, Tr>* rdbuf() const;

    bool is_open () const;
    void open (const char* p, openmode m = out);
    void close ();
};

```



```

template <class Ch, class Tr = char_traits<Ch> >
class basic_ofstream : public basic_ostream<Ch, Tr> {
public:
    basic_ofstream ();
    explicit basic_ofstream (const char* p, openmode m = out);
    basic_filebuf<Ch, Tr>* rdbuf() const;

    bool is_open () const;
    void open ();
    void close ();
};

```

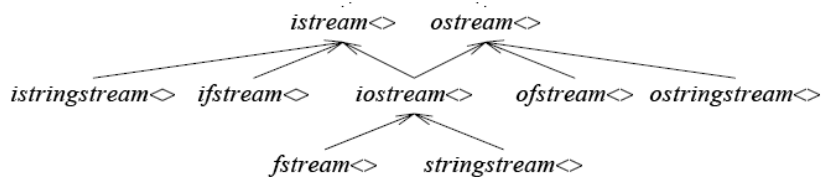


```

typedef basic_ifstream<char> ifstream;
typedef basic_ofstream<char> ofstream;
typedef basic_fstream<char> fstream;

typedef basic_ifstream<wchar_t> wifstream;
typedef basic_ofstream<wchar_t> wofstream;
typedef basic_fstream<wchar_t> wfstream;

```


cout

הערה:

- העצם cout מהמחלקה ostream מוגדר במרחב השמות std כ- extern (גלובלי במרחב השמות) ומאותחל לשלוח פלט למסך. לשם כך אנו מכלילים את הכותרת <iostream>
- המחלקה ostream העמיסה את האופרטור << לכל הטיפוסים הבסיסיים (ולחלק מהמחלקות התקניות)
- בדרכי נשמור על מוסכמה זו בעבודה עם קבצים

פתיחת קובץ

- ניתן לפתוח קובץ ע"י המתודה open או ישירות בבנאי:

```
void ofstream::open(const char* filename, int mode);  
void ifstream::open(const char* filename, int mode);
```

- filename – שם הקובץ
- mode – צורת הפתיחה (ניתן לבחור יותר מאופציה אחת ע"י |)
 - ios::app – שרשור
 - ios::ate – פתח עם הסמן בסוף הקובץ
 - ios::in / ios::out – ברירות המחדל
 - ios::nocreate / ios::noreplace – פתח רק אם קיים \ לא קיים
 - ios::trunc – פתח קובץ ריק
 - ios::binary – פתח קובץ בינארי (ברירת מחדל: טקסט)

- בסיום העבודה עם הקובץ – close()

שאלות

- `is_open()` – האם הקובץ מפתח כהלכה? (ניתן גם להשתמש באופרטור המועמס '!' כמו ב C)

```
FILE* pfile = fopen(...);
if (!pfile) ...
```



```
ofstream out_file(...);
if (!out_file) ...
```

- `rd_state()` – מחזיר משתנה מטיפוס `ios::iostate` עם חיווי כללי על הקובץ:
 - `ios::goodbit` – תקין
 - `ios::eofbit` – הסמן הגיע לסוף הקובץ
 - `ios::failbit` – הפעולה הבאה תכשל
 - `ios::badbit` – קובץ לא תקין – לא ניתן להמשיך

דוגמא

```
void f()
{
    ios_base::iostate s = cin.rdstate(); // returns a set of iostate bits
    if (s & ios_base::badbit) {
        // cin characters possibly lost
    }
    // ...
    cin.setstate(ios_base::failbit);
    // ...
}
```

- ניתן גם להשתמש במתודות `fail()` , `bad()` , `good()` , `eof()`
- לאחר שגילינו שגיאה יש לאפס את שדות השגיאה ע"י המתודה `clear()`

הזזת הראש

- הזזת הראש מתבצעת ע"י מתן מספר תווים ונקודת ייחוס (ios::beg , ios::cur , ios::end):
 - seekp() – הזזת הראש הכותב (put)
 - seekg() – הזזת הראש הקורא (get)

```
int f(ofstream& fout)
{
    fout.seekp(10);
    fout << "#";
    fout.seekp(-2, ios_base::cur);
    fout << "*";
}
```

תכנות מונחה עצמים ב C++
אוניברסיטת תל אביב

13

מיקום הראש

- הראשים הקוראים כותבים מקודמים אוטומטית לאחר כל פעולת קריאה \ כתיבה
- מיקומם נגיש ע"י
 - tellg() – מיקום הראש הקורא (get)
 - tellp() – מיקום הראש הכותב (put)

תכנות מונחה עצמים ב C++
אוניברסיטת תל אביב

14

קריאה וכתובה לקובצי טקסט

- כתיבה:
 - put() – כותב תו בודד לקובץ
 - >> לכתובת כל דבר אחר (כולל תווים)
- קריאה:
 - get() – קורא תו בודד מקובץ
 - getline() – קריאה של שורה שלמה (עד גודל מקסימלי או תו מסיים)
 - << לקריאה כללית

קריאה וכתובה לקובצי טקסט דוגמא

```
#include<fstream.h>
int main()
{
    // Writing to file
    ofstream OutFile("my_file.txt");
    OutFile<<"Hello " <<5<<endl;
    OutFile.close();

    int number;
    char dummy[15];

    // Reading from file
    ifstream InFile("my_file.txt");
    InFile>>dummy>>number;

    InFile.seekg(0);
    InFile.getline(dummy, sizeof(dummy));
    InFile.close();
}
```


קריאה וכתיבה לקבצים בינרים

- כתיבה של ח בתים:
`write (const unsigned char* buffer, int n);`
- קריאה של ח בתים (למערך שהוקצה מראש):
`read (unsigned char* buffer, int num);`
- המתודה `int gcount()` מחזירה את מספר הבתים שנראו בפועל

```
#include<fstream.h>
int main()
{
    int array[] = {10,23,3,7,9,11,253};
    ofstream OutBinaryFile("my_b_file.txt", ios::out | ios::binary);
    OutBinaryFile.write((char*) array, sizeof(array));
    OutBinaryFile.close();
}
```

סדרתיות (serialization)

סדרתיות (serialization)

- היכולת של עצם ל"סדרת" את עצמו
- עצם שיודע זאת ניתן לשמור בקובץ, לשלוח ברשת, להציג על המסך ועוד...
- הרעיון הכללי פשוט: לאט ובזהירות
- כדי לשמור struct ב-C היינו עושים זאת שדה-שדה
- אין טעם לשמור מצביע, במקום זאת נשמור את העצם המוצבע ואת גודלו (בסדר הפוך)

תכנות מונחה עצמים ב C++
אוניברסיטת תל אביב

19

שמירת עצמים לקובץ

- עבור כל מחלקה נגדיר מתודה וירטואלית Save (בשפות אחרות מקובל השם serialize):
- המתודה תקבל כפרמטר שם של זרם (קובץ במקרה שלנו)
- המתודה תשמור את העצם שדה-שדה, מצביעים יתורגמו ל: גודל+תוכן (נניח בינתיים שכל העצמים שאנו שומרים מהווים עץ - אף עצם אינו מוצבע פעמיים, אין הצבעות הדדיות וכו')
- אין צורך לשמור מצביעים לטבלה הוירטואלית או לעצמים משותפים של מחלקת בסיס וירטואלית
- מחלקה נגזרת תקרא קודם למתודה ה Save של מחלקת הבסיס ורק אז תשמור את עצמה

תכנות מונחה עצמים ב C++
אוניברסיטת תל אביב

20

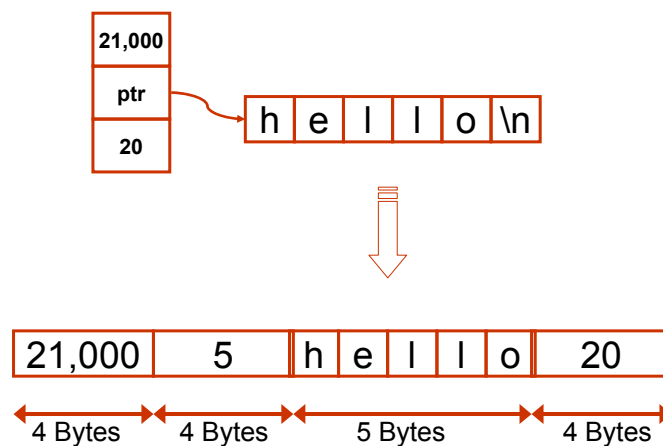

טעינת עצמים מקובץ

- עבור כל מחלקה נגדיר:
- בנאי טעינה המקבל כארגומנט טיפוס ifstream ובונה עצם בלוגיקה הפוכה לזו של מתודת השמירה
- מתודה וירטואלית Load (בשפות אחרות מקובל השם unserialize): הטוענת נתונים לתוך עצם קיים
- שדה המוקצה דינאמית יוקצה ע"י בנאי הטעינה ומתודת ה- Load

שמירה לקובץ בינארי

שמירת מיכלים

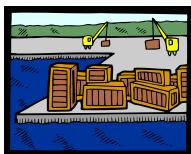

- אנו מעוניינים לשמור את כל העצמים מתוך מיכל פולימורפי כלשהו (לכולם מחלקת בסיס משותפת)
- נגדיר את המתודה Save כוירטואלית במחלקת הבסיס
- נגדיר מתודת Save למיכל עצמו (אם הוא סטנדרטי נירש ממנו \ נכיל אותו \ פונקציה גלובלית וכו') השומרת את כל אבריו איבר-איבר

טעינת מיכלים

- איך נממש את מתודת ה Load ? איזו מתודת Load נפעיל ?
- עלינו כבר בתהליך השמירה לשמור לפני כל עצם מציין של המחלקה שלו
- פונקציית ה Load תקרא את המציין (קוד, מחרוזת וכו') ותפעיל בנאי של המחלקה הנכונה

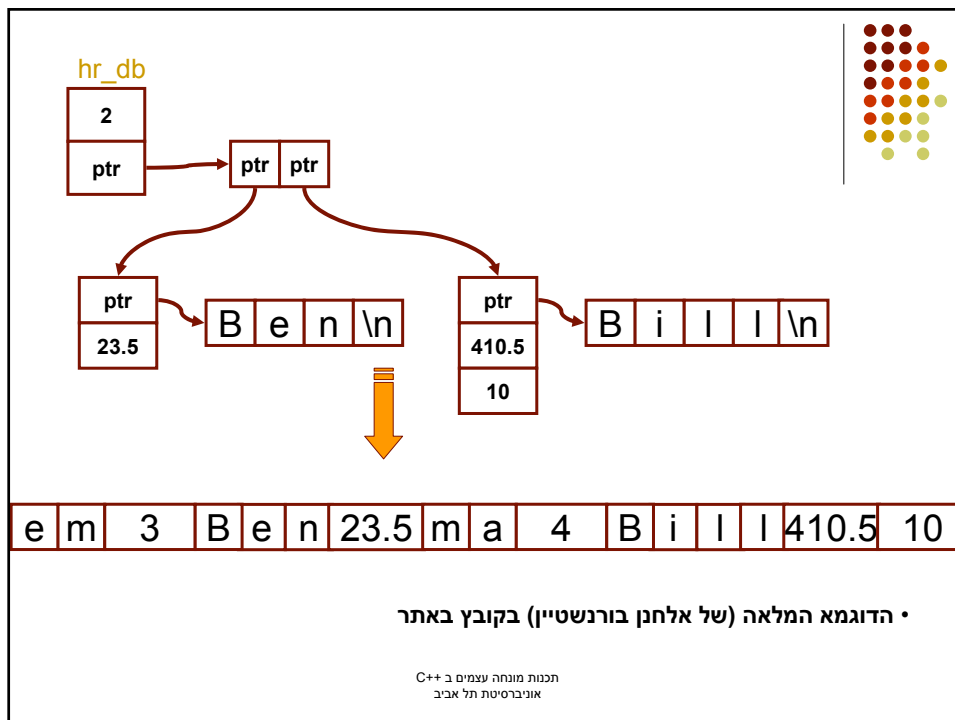

דוגמא

- ברצוננו לתחזק בסיס נתונים של עובדי חברה עם הפעולות:
input / print / save / load
- עובד בחברה מוגדר כך:

```
class employee
{
    char *Name;
    float Salary;
};
```

- למנהל (שירש מעובד) תכונה נוספת: int Level

נושאים מתקדמים בשמירה סדרתית של נתונים

קובץ בינארי או טקסט?

- קובץ הטקסט:
 - קריא יותר ונוח לעבודה 'אנושית'
 - המשתמש לא מודע לגודל לפורמט של ייצוג הנתונים בזכרון
 - עדיף כאשר רוב הקלט מבוסס מחרוזות
- קובץ בינארי:
 - יעיל יותר בזמן עיבוד
 - חוסך את בעיית ההפרדה בין שדות
 - עדיף בעבודה עם מספרים גדולים

פרמטרים המקשים על סדרתיות

- כאשר העצמים הנשמרים אינם שייכים לאותה מחלקה
- כאשר העצמים הנשמרים מכילים מצביעים:
 - היוצרים עץ (ללא מסלולים שונים לאותו צומת)
 - היצרים גרף חסר מעגלים (בעיית השיתוף)
 - היוצרים גרף (המכיל אולי מעגלים ומסלולים כפולים)
- בדוגמת העובדים פתרנו רק את בעיית העץ!

טעינת עצמים ממחלקות שונות

- איך ניצור עצם מהמחלקה הנכונה ללא שימוש ב switch על מזהה המחלקה?
 - נשתמש ב"בנאי וירטואלי"
- נגדיר עבור מחלקת הבסיס של כל עץ ירושה מתודה וירטואלית טהורה בשם create. למשל עבור ההיררכיה של Shape נגדיר:

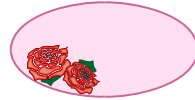
```
Shape *create(std::istream&) const=0;
```
- בכל אחת מהמחלקות היורשות נממש את המתודה שתחזיר עצם חדש מהמחלקה שבה היא נמצאת

טעינת עצמים ממחלקות שונות

- למשל עבור המחלקה אליפסה נגדיר:

```
Shape *Ellipse::create(std::istream& istr) const
{
    return new Ellipse(istr);
}
```


- כדי ליצור קבצים באלגנטיות, ניצור מיפוי (map) בין המזהה של כל מחלקה ובין נציג של המחלקה (המכונה prototype)
- למשל עבור המיפוי `static map<string , Shape*> ונניס את הזוג "Ellipse" עם .new Ellipse()`

טעינת עצמים ממחלקות שונות

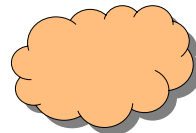

- המתודה שקוראת את המחלקות מהקובץ (Load או unserialize) תקרא את המזהה ולפיו תפעיל את פונקצית ה create של הנציג המתאים במיפוי:

```
Shape *Shape::unserialize(std::istream& istr)
{
    // read code...

    if (theMap.count(className) == 0)
        throw ...something...

    return theMap[className]->create(istr);
}
```


טעינת עצמים ממחלקות שונות

- ואריציה על השיטה משתמשת ב"בנאי עם שם":

- נגדיר בתוך Shape:
`typedef Shape* (*Factory)(std::istream&)`
- נגדיר את המיפוי כך:
`std::map<std::string, Factory>`
- נאכלס את המיפוי בפעולה במקום בניציג:
`theMap["Ellipse"] = Ellipse::create`
- במקום לקרוא ל create על הנציג, נפעיל את הנציג:
`theMap[className](istr)`

סריקת עץ מצביעים

- ישנן תבניות עיצוב אשר מכלילות שיטה זו (Composite, Visitor או Decorator) שיילמדו בהמשך הקורס
- החשוב הוא להיות עקבי בדרך שבה נשמרים העצמים ובדרך שבה הם נקראים
- למשל DFS: אם העצם שאנחנו שומרים מכיל a int, מצביע בשם b, float c ועוד מצביע ל-d:
 - נכתוב את a
 - נמשיך רקורסיבית (נצלול) ל-b
 - נכתוב את c
 - נמשיך רקורסיבית (נצלול) ל-d

סריקת עץ מצביעים

- תהליך הקריאה יהיה הפוך:
 - נקרא נתון לתוך a
 - נקצה עצם עבור b ונקרא לפעולת הקריאה שלו
 - נקרא נתון לתוך c
 - נקצה עצם עבור d ונקרא לפעולת הקריאה שלו
- שימוש במצביעים חכמים (auto_ptr) ידאג לשחרור הזכרון שכבר הוקצה במקרה של חריגה

שמירת גרף עצמים

- נשתמש במעבר כפול על גרף המצביעים (two-pass algorithm) ובמיפוי בין עצמים והמזהה שלהם
 - לדוגמא: `oidMap: std::map<Node*, unsigned>`
 - במעבר הראשון על גרף העצמים נמלא את הטבלה:
 - עבור כל עצם אם הוא איננו בטבלה נוסיף אותו ביחד עם מזהה ייחודי ונמשיך רקורסיבית לעצמים המוצבעים ממנו
 - מזהה ייחודי אפשרי הוא גודל המיפוי הנוכחי:
- ```
unsigned n = oidMap.size();
oidMap[nodePtr] = n;
```



## שמירת גרף עצמים



- במעבר השני נעבור על אברי המיפוי ונשמור אותם בזה אחר זה, ראשית את המזהה ואחר כך את השדות
- כאשר בתהליך שמירת תוכנו של העצם נתקל במצביע לעצם אחר, במקום להמשיך רקורסיבית לעצם זה נרשום רק את המזהה שלו
- למשל עבור המצביע: `child * Node` נשמור את המזהה `oidMap[child]`
- המיפוי אינו נחוץ לתהליך הטעינה של העצמים

## טעינת גרף עצמים



- נטען את העצמים ע"י מעבר כפול על הקובץ (קיימות דרכים יעילות יותר אך פשוטות פחות)
- במעבר הראשון נאכלס מערך עצמים מהטיפוס המצופה (בניח בינתיים שכל העצמים מאותו הטיפוס)  
● למשל: `v: std::vector<Node*>`
- כל המצביעים בתוך עצמים אלו יאותחלו להיות NULL
- במעבר השני נכוון את כל המצביעים הפנימיים:  
● למשל אם `v[3].child` מכיל את הערך 5 נבצע את ההשמה `v[3].child = v[5]` (אם השדה `private`)
- לאחר סיום המעבר השני הוקטור המקומי מיותר